

Otokar Březina a Indie?

/Několik neuspořádaných poznámek ke známému tématu/

Informativním způsobem připomenout některé významnější momenty v Březinově vztahu k Indii, jejímu myšlení a kultuře; kdy tento zájem vzniká, podmínky, znalost věci, postupné opouštění problému etc.

Nikoli snaha o porovnání jednotlivých pasáží v textech; míra únosnosti? VL 1945? Např. VL, 36 - Modlitba večerní - "ohlas indické nauky": "přelévání šťáv" - převtělování

"žádostí žhavý dech" - तृष्णा -

žízeň života

"sil živých věčný kruh" - saṃsārah -

koloběh životů

atd.

OK, 119: "Chemie tzv. vlivů je ve skutečnosti daleko složitější, než se jevila běžnému chápání. Nelze se omezovat na vztah dvou literárních útvarů nebo prostě dvou básnických zjevů, nutno též přihlédnout k zprostředkujícím činitelům, kteří právě vytvářejí vodivé prostředí pro transformaci."

Kdy a za jakých podmínek se Březina poprvé dostává ke studiu staroindických textů? Několik domněnek. "Období tvůrčího přerodu" - nejdůležitější období básníkovy života. Počáteční práce vystřídány myšlenkově i formálně mnohem dokonalejšími básněmi /od Čecha, Hála; básnické i prozaické pokusy od 1883 - podrobně viz F/. Vnitřní růst, zrání, přerod - smrt obou rodičů v únoru 1890 /Šalda, Janáček, Vodička aj./.

VL nepokládá za rozhodující léto 1892, ale delší časový úsek, asi do jara 1893. Domnívá se, že přerod básníka byl způsoben hlavně /?/ vlivem staroindického učení; rozhodující prvek.

Viz však VL, 34-35: "Chci jen ukázat na nepochybné_a_mocné ohlasy tohoto učení již v rané tvorbě Březinově a chci upozornit, že z doktrín, které táhly jeho duši v době přerodu, bylo to hlavně učení staroindické, které na nějakou dobu zaplavilo jeho duši a dnes pomáhá nám chápat

zdánlivě těžké Březinovy básně a rozumět některým jeho obrazům."

VL, 37: "I v jiných básních již této první jeho sbírky /TD/ se vyhoupnou nesmělé reminiscence.

O půl stránky dál: "Myšlenkové shody s filozofií indickou v TD nejdou však ještě četné a nejsou vždy zřetelné."

Jisté je, že TD nejsou žádným způsobem ovlivněny indickým myšlením. OK, 116: "Je nemyslitelné, aby básník zbožňoval Baudelaira, zpovídal se v listech ze své vášně pro symbolismus, přitom však tajně četl Čuprovo Učení staroindické a inspiroval se jím k vlastní tvorbě."

Nutnost zdůraznění kulturně společenského kontextu doby; v letech 1892-1895 Březina Čupra ještě neznal, k intenzivnějšímu studiu Indie se dostává až v prvním desetiletí jaroměřického pobytu.

Vžitý názor, že ke studiu Indie byl Březina přiveden Schopenhauerem, s jehož dílem se seznámil už za studií v Telči /1883-1887/. Ředitel Mládek a jeho působení. Mnoho dokladů v korespondenci, nejčastěji citované:

"Domníváte se, že nejsem šťastný proto, že nenalézám toho, čeho bych rád našel. Ale já Vám vysvětlím, proč toho nenalézám. Proto, poněvadž toho nehledám. Ano, nenalézám štěstí, protože ^{stěh} nehledám (v životě). Nehledám je proto, poněvadž tam není." /P I, 20; 30.6.1889/

"Největší životní moudrost našel jsem v Schopenhauerově negaci; nehledám ničeho v životě, shledávám všechn vnější svět jako pouhý klam vlastních mých smyslů, proniklý ve všech částech věčným Tajemstvím Nepoznaného. Vzdaluji se systematicky lidské společnosti a mívám chvíle nelibosti a smutku jen tenkrát, když se vracím ze společnosti lidí." /FBA, 167, 13. 9. 1892/

Tento přístup ovšem později překonán; Hartmann, Fichte aj. Rok 1896 - "Ale dnes už jdu jinam. A na jasnější místa." Fragment z dopisu OB Janu Voborníkovi, 8.1.1902 /AV, 80/:

"/.../ byly v mém životě chvíle, kdy jsem usedal pokorně k nohám velkých věstců Východu, extatických pěvců véd, upani-

šad, purán; kdy ke mně hovořil tichý, veliký Lao-Tse, jehož dílo má mnohou souvislost se vznešenou moudrostí Tolstojovou. Schopenhauer, v nejnádhernejších částech svého učení, tak nepochopeného od jeho filozofických interpretů, upozornil mne na mnohá hluboká díla středověku." Schopenhauer tedy Březinu zasvětil do zcela jiných oblastí, než byla indická filozofie.

Teorie OK - jiný výklad problému; vychází z dopisu Anně Pammrové, 26.11.1899 /P I, 199/: "Později Vám pošlu velké dílo Stewarta Chamberlaina, Die Grundlagen des XIX. Jahrhunderts."

Jiný dopis stejné adresátce, 20.4.1900 /P II, 149/: "Ale jsou krásná místa v jeho knize; grandiózní perspektivy v indickou metafyziku, aristokratický smysl pro duševní čistotu, vznešené pojetí Krista, okamžiky šťastné intuice v chaotických dějinách dogmatu."

První impulsy - Schopenhauer; Chamberlain jej uvedl do přímého styku. Poprvé - asi listopad-prosinec 1899.

OF, SNO, 59: první zmínka v korespondenci, týkající se Čuprova Učení staroindického; Karlovi Křivému 25.10.1901: "Každou volnou chvíli věnuji četbě tohoto výborného náboženského díla, jehož myšlenky jsou i Vám velmi blízké, neboť na každé stránce skorem jsem upomínán na milé rozhovory s Vámi. Mám za to, že přečtení, vlastně prostudování tohoto díla bude mít na mne nemalý vliv a že jím se mi budou stávat méně lhostejnými myšlenky náboženské; tím nesnesitelnější se mi bude stávat atmosféra, do které mě Mája zde v Říši odsoudila. Kéž bych mohl odtud!"

Březina si tedy Čupra vypůjčil někdy o vánocích 1901 od Karla Křivého /podrobněji viz OF, SNO, 59n./. Další zmínky v dopisech jsou mezi roky 1902-1903.

Lesný se odvolává na Demlovo Svědectví, že Březina znal Čupra už mnohem dřív, a to asi v letech 1887-1888; půjčil mu ho prý správce jasenické školy Kříž. Reakce Fialy ve Svobodných novinách 19.3.1946 v recenzi knihy Lesného: "Deml se tu mylí skoro jistě. Podle dopisů, jež se chovají v Březinově jaroměřickém muzeu a jež ovšem Lesný nemohl znát, půjčil Březinovi Čuprův spis na přechodu mezi dobou novoříšskou a jaro-

měřickou jeho přítel dr. Křivý /.../ Dr. Křivého si málo spolehlivý Deml spletl snad s řídícím učitelem Křížem, sveden snad náslovnou shodou jmen."

V korespondenci s Pammrovou je jediná zmínka o Čuprovi, a to až v dopise z 26.3.1903 /P I, 208/. Básníkův převládající zájem o moderní literaturu, o symbolismus. Korespondence! Pro studium indické literatury a filozofie nebyla doba "jinošovského období" ještě příznivá.

Srpen 1899 - Pelclovy Rozhledy přinesly úryvek z Chamberlainovy knihy pod názvem Kristus a Buddha. Zmínka v dopise Pammrové z 8.8.1899 /P I, 197/. V Rozhledech později ještě další úryvky. V roce 1909 vychází 1. díl v českém překladu a s pozoruhodným věnováním: "Českému učitelstvu na Moravě, pracujícímu a zápasícímu."

OK, 117 - hodnocení významu Chamberlainova díla: "Víme, že otevřel Březinovi též cestu k indické metafyzice, takže se potvrzuje původní postřeh Lesného o rostoucím ohlasu staroindických studií v díle Březinově od r. 1902. Rozhodně však nelze přijmout názor, že se upanišady skrývají za tajemstvím básníkovy zrodu. Spíše bych řekl, že se skrývají za tajemstvím jeho zmlknutí, ale to by vyžadovalo zvláštní studii."

Intenzivní zájem básníka o problematiku Indie v letech 1905-1909. Jaroměřický sochař Jaroslav Krula mi potvrdil, že když byl někdy kolem roku 1905 s Otakarem Fialou u básníka na návštěvě, ukazoval jim Březina řadu knih z edice Sacred Books of the East se slovy, kterými shrnul jejich obsah do formulace "nejvyšší moudrosti" /podobně mi psal asi o půl roku později také Otakar Fiala/.

Vůbec první studie, kde byl formulován názor o spřízněnosti Březinovy poezie s indickou filozofií, je studie T. Hudce Moderní mystik z roku 1903. "Naproti orientálnímu rázu gnosticismu jeví se nám moderní mystik jako čistý Arijec a rodný bratr Inda, který se zálibou myslí v abstraktních pojmech." Konkrétní představy autora:

- 1/ Buddhismus /modifikace-jádro, voluntaristický nános Schopenhauera a Hartmanna.

- 2/ Theosofie /vztah OB ke Sborníku pro filozofii, mystiku a okultismus; četba od roku 1897, dva uveřejněné eseje z pozdější Hudby pramenů. Zvláště významné je i to, že v časopise bylo s úctou psáno o Čuprovi, bylo zde také upozorněno na Müllerovu edici Sacred Books of the East./

Velký podíl časopisů na utváření Březinova myšlení a jeho celkového zrání. OK, 118 - naznačení další možnosti, jak se OB mohl seznámit s indickou filozofií; značný posun časové hranice. Francouzskou revui La Lecture začal Březina odebírat už v roce 1890, ale zpětně si vyžádal i předcházející ročníky: "Pro téma, které zde rozebíráme, je nesmírně důležitá studie Julese Lemaître o Lecontu de Lislovi, otištěná ve 20. svazku La Lecture z jara 1892. Francouzský kritik tu mluví o "posledních hlubinách smutku", do nichž sestoupil L. de Lisle, výslovně charakterizuje jeho básně jako "prières à la Mort" a cituje z něho verše, které znějí známě čtenáři Březinovy Modlitby ve černí:

Et toi, divine Mort où tout rentre et s'efface,
Accueille tes enfants dans ton sein étoilé;
Affranchis- nous du temps, de nombre et de l'espace,
Et rends-nous le repos que la vie a troublé!

V dalších odstavcích rozbírá kritik básně La Vision de Brahma a obšírně seznamuje čtenáře se základními pojmy indické filozofie, s Májou i nirvánou, zmiňuje se o Bhagavadgítě a črtá linii francouzské pesimistické poezie od Vignyho k L. de Lislovi. Byl-li Březina něčím získán pro hořké myšlenky indické moudrosti, pak jistě sugestivním slovem francouzského esejisty, které zaslechl v kritických měsících svého básnického přerodu. A nepochybně ráz Březinových počátků je neobyčejně blízký duchovnímu ~~k~~limatu, do něhož je ponořena Lemaîtreova studie i leccos jiného v časopise La Lecture."

Březinův stálý a intenzivní zájem o jazyk. Ve Státní vědecké knihovně v Brně uložena Březinova knihovna. Zde namátkou zjištěno velké množství německých a anglických překladů staroindických textů. Pro příklad: The Sacred Books of the East zastoupeny svazky 1 /Upanishads/, 2 /Laws/, 3 /China/, 4 /Avesta/,

5 /Pahlavi Texts/, 6,9 /Korán/, 11 /Buddhist Suttas/,
15 /Upanishads/, 25 /Mānavadharmasāstram, The Laws of Manu/,
35,36 /Milindapañha, The Questions of King Milinda/.

Další knihy:

Rigveda, přel. Hermann Grassmann, 1876-1877

Deussen, Sechzig Upanishads des Veda, 1905

Deussen, Das System des Vedanta, 1906

Deussen, Allgemeine Geschichte der Philosophie, 1907-1917

Radhakrishnan, The Philosophy of the Upanishads, 1924

Oldenburg, Buddha, Sein Leben, seine Lehre..., 1914

David, Le modernisme bouddhiste et le bouddhisme du Buddha, 1911

Neumann, Buddha..., 1907

Garbe, Die Sāṃkhya-Philosophie, 1894

Aśvaghoṣa, Buddhacarita, 1894

Hitopadeśa, 1895

Viśākhadatta, Mudrarākṣasa, 1887 etc. Viz také DS, 140-142.

Je zachováno několik dobových svědectví návštěvníků
/např. Mágr, Pick, Chvíle s Otokarem Březinou, Praha 1929;
názvy některých knih zaznamenává na str. 138-142 svého Svědectví
také Deml/, jejich obsah se víceméně shoduje s nalezenými titu-
ly. Co se týká Březinova vztahu k sanskrtu, prozatím nejsou
znány žádné rukopisy /jako např. osm pověstných sešitů s řecký-
mi slovíčky a cvičeními/, které by potvrdily, že se básník
začal učit také tento jazyk. Doklady v korespondencích chybě-
jí, s rezervou je nutno brát také vzpomínku dr. Josefa Wannera,
který nám na podzim 1973 sdělil, že při návštěvě v Jaroměřicích
viděl u básníka na stole anglický slovník sanskrtu.

Eposy - Mahābhāratam, Rāmājanam - bez podstatnějších
zmínek; náznakově asi na dvou místech fragmenty legend z e-
posů v dopisech Pammrové; německé překlady. Čupr II, 269-272.

Bhagavadgītā - Čupr II, 273-272. České, německé a an-
glické překlady. Beze zmínek v korespondenci.

Védy - Čupr II, úvod 1-28; texty 29-130. V korespondenci
beze zmínek.

Upanišady - Z - Čupr II, úvod 131-150; texty některých upanišad společně s texty některých bráhmán, purán a šáster na str. 151-268.

Nedatovaný dopis Pammrové /březen-duben 1905/, P I, 214-215; přetištěno i v P II, 13-14: "Snad Vám bude zajímaví přiložený překlad z mystiky indické; nestudoval jsem dosud tuto knihu, ale pracuji teď v italštině. Čtete ji zatím Vy."

3.7.1905; P I, 217-218; P II, 19-20: "Mám překlady svatých knih indických, pracované často s pomocí indických učenců: jak blízká je nám slabost vznešených mudrců pravěku, jak sesterské jejich klamy, extáze a mlčenlivé pohledy do hvězdných nocí, jak "lidské, příliš lidské" vše..."

6.3.1908; P II, 49: "Zasílám mezi jiným také šedesát Upanišad, přeložených a komentovaných Deussenem; snad Vám bude milé vdechnouti z těchto utichlých míst vůni pravěkých pralesů, uslyšeti daleký tepot křídel nad modrými vodami za kouzelné doby dešťů, o níž píší indiští básníci se slzami štěstí v očích, a pod hvězdami jižního nebe usednouti s melancholickými mudrci a králi a vyslechnouti jejich rozhovor o životě a smrti, o krásných a pomíjejících věcech této země a o vykoupení, jehož dosahuje člověk poznáním..." I 5.3.1909; P II, 55.

Z, 85: "Deussen vykládá upanišady Schopenhauerem a vykládá je správně. Jeho překlady vynikají mistrnou intuicí vysoko nad anglické překlady M. Müllera."

Buddhismus - Čupr, intenzivní zájem. Pammrové 20.6.1913; P II, 77-78: "Pozdravuji vřoucně a zasílám A. David Le Modernisme Bouddhiste; mám některé překlady buddhistických textů z Max Müllerových Sacred Books of the East; budete-li si přát, zašlu Vám je; mně jsou tyto → původní texty, jichž slova zdají se ztišena dálkami tisíciletí, bližší nežli racionalistická jejich exegeze v dnešních učených knihách."

DS, 131 - záznam z počátku první světové války; básník o buddhismu mluvil jako o překonaném stanovisku, o jeho neuskutečnitelnosti v praxi.

"Základní myšlenka buddhismu jest úhlavním nepřítelem všeho vyššího duchovního života" /Dahlmann/. U Indoárijců jest principem harmonie s přírodou; u buddhistů popření přírody. Dříve než Chamberlain všichni katoličtí vizionáři a mystikové /např. Emmerichová/ dobře věděli, že indoevropská idea jest jediné spásenosná pro lidstvo; že harmonie s přírodou obnoví ráj. A tato věta má svůj původ na Himálaji!

Dhammapadam - Čupr II₂; úvod ve svatá písma buddhaistická 3-45; text 46-86.

Dhammapadam /páli dhamma, sa. dharma - řád, učení, tj. učení Buddhovo; padam - stezka, slovo, verš, stopa/, soubor veršovaných maxim, průpovědí ve smyslu buddhistického učení. Z mnoha hodnocení /M. Müller, S. Rádhakrišnan, J. B. Alfonso-Karkala, V. Lesný aj./ vyplývá, že se jedná o sbírku mimořádného významu, a to nejen v rámci buddhistické literatury, ale v celém širokém okruhu indických literatur. Doba vzniku asi v letech 480-250 př.n.l., tedy v období "prekanonického buddhismu" /Lesný/. Od té doby se tradovala ústním podáním, asi v I. stol. př.n.l. byla zaznamenána písemně.

Sbírku tvoří 423 dvojverší ve 26 kapitolách. Původní pálijský text /páli - literární středoindický prákrť/ psán šlókem; strofy o dvou šestnáctislabičných verších s césurou po 8. slabice.

Součást Pálijského kánonu, základního textu raného buddhismu. Dělení: 1-Koš kázání /suttapitakam/

2-Koš morálky /vinajapitakam/

3-Koš scholastiky /abhidhammapitakam/

Další podrobnější dělení viz R I, 338. Celá sbírka se důsledně opírá o zásady neubližování. Konání dobrých skutků, život uvedený v harmonii /mnoho tónin/. Koncentrace, ovládnutí smyslů.

První a zároveň poslední zmínka v dopise Pammrové ze 4.4. 1904; P I, 211: "Jaká zhuštěnost v některých indických textech. Celý horizont duchový otvírá se v blesku jediného aforismu takové Dhammapady!"

V pozůstalosti Anny Pammrové byl nalezen list papíru, obsahující tužkový rukopis Otokara Březiny. Formát 170x209 mm; přeloženo, tedy po přehnutí 85x209 mm. Označíme-li jednotlivé stránky přehnutého listu 1,2,3,4, je psáno na výšku pouze na straně 2 a 4.

Při první zběžné prohlídce rukopisu anglického textu zjistili Bohuslav a Jaroslav Krulovi, že se s největší pravděpodobností jedná o některé místo "z posvátných knih indických". Později jsem toto zjištění mohl potvrdit a zpřesnit. Jednalo se o 10 strof /9 napsáno na str. 2, 1 na str. 4/ z Dhammapady, opsaný text je textem Müllerova překladu /Sacred Books of the East, sv. 10, 1881 - v Březinově knihovně však chybí/. Jsou to strofy I,16; I,13; II,21; III,33; V,60; V,61; V,64; V,65; VII,97; IX,120.

Znění jednotlivých strof /uvedeno podle překladu V. Lesného, Dhammapadam, Buddhistická sbírka průpovědí správného života, Symposion, /1947/.

I, 16

Na obou místech se těší ten, který je ve všech svých skutečích čist: těší se za živa, ještě víc po smrti pro čisté činy své.

I, 13

Stejně jak do domu, jenž špatnou střechu má, snadno déšť ~~proniká~~ → proniká, tak také té mysli, která se nepěstí, vášně se zmocňuje.

II, 21

Horlivost do nebe vede a liknavost branou zas smrti je, horlivých věčný je život, než liknavý jako by mrtev byl.

III, 33

Nestálou, těkavou mysl, jež nedá se udržet, ovládat, moudrý muž vyváží, jak rukou znalcovou bývá šíp vyvážen.

V, 60

Dlouhá je bdícímu noc, míli shledává dlouhou zas unavený, hlupákům dlouhý je život, neb neznají pravého učení.

V, 61

Jestliže lepšího neb sobě rovného v žití svém nenajdeš,
samoten konej svou pouť, neboť s hlupákem nelze se spol-
čovat.

V, 64

Třebas se po celý život svůj bláhovec stýká jen s učeným,
učení nepozná, je jako lžice, jež polévku nechutná.

V, 65

Jestliže třebas jen na chvíli stýká se moudrý muž s učeným,
učení zakrátko poznává jak jazyk polévku.

VII, 97

Největší z lidí je ten, jenž zná nibbánam, zničil již
pouta svá, odstranil zárodky žití a potlačil veškerá
přání svá.

IX, 120

Neštěstí dobrého stihne též, dokud mu dobrý čin neuzrál.
Když však už dobrý čin uzrál, pak ovoce dobrého užívá.

V tomto zajímavém případě je možné také stanovit alespoň
přibližnou dataci. Na l. straně rukopisu je podélně napsaný
náčrt několika veršů z básně Mýtus ženy /Země/:

A k srdcím bratří svých když jako k úlu
jsme přiložili ucho své:
roj hladovící v květech slunce tohoto
jsme uslyšeli kvíletí v něm bolestně.

Definitivní znění má tuto podobu:

Kdo k úlu srdce mého jako včelař ucho přiložil?
Roj, hladovící v květech slunce tohoto, v něm umírá.

Báseň Mýtus ženy byla poprvé otištěna pod původním názvem Zpěv milenců můj příchod uvítal... /název změněn až v roce 1926 pro Portmanovu edici/ v Moderní revui 10, sv. 15, 8.5.1904, str. 315-316. Vznikla tedy před tímto datem.

Rabíndranáth Thákur

1912 - První Thákurova návštěva Anglie. Gītāñdžali /původní bengálský text básník převedl do angličtiny/ poprvé čtena v soukromé společnosti Sira Williama Rothensteina. W.B.Yeats píše ještě v září téhož roku předmluvu k prvnímu vydání. Kniha vyšla na konci roku s podtitulem Song Offerings v soukromé edici. Téměř současně vydání pro veřejnost. Velký ohlas.

1913 - Do listopadu vychází jen v Anglii 11 dalších vydání. Okamžitě následují překlady dalších titulů; Zahradník, Sádhana, Přibývající měsíc. Nobelova cena za literaturu.

"Švédská akademie

se rozhodla na zasedání konaném 13. listopadu 1913 v souhlase s podmínkami závěti Alfreda Nobela, sepsané 27. listopadu 1895, udělit v tomto roce Nobelovu cenu za literaturu

RABÍNDRANÁTHU THÁKUROVI

za neobyčejně citlivou, svěží a krásnou poezii, ve které s dokonalým mistrovstvím vyjádřil svoje básnické myšlení a která se básníkem samým přetlumočená do angličtiny stala součástí literatury Západu"

1914 - První překlad do češtiny /Rabíndranáth Thákur, Ukázky poezie a prózy; další vydání 1916/. Překladatel Vincenc Lesný jako vůbec první na světě překládá z bengálského originálu. Thákura k nám nejen uvedl, ale mnohokrát se k němu vrací /články, velké množství překladů, studie, monografie atd./. Uvedl také Březinu do Indie /VL 2/; poslední připomínka JBC.

Březina Thákura jistě znal z prvních českých překladů, je možné, že si přečetl i Siblíkuv článek v Českém slově nebo že byl seznámen s některými německými překlady. Kladenský Šnajdr uspořádal mnoho vydání Thákurových prací /Gītāñdžali,

Zahradník, Dárek z lásky, Sádhana, Črty, Král temné komnaty, Ztroskotání atd./.

Thákur byl v Československu poprvé v červnu 1921, zpráva o jeho návštěvě proběhla tiskem. O měsíc dřív, 12.5., píše Březina Pammrové /P II, 108/: "K novějším číslům Mercura de France přiložil jsem několik knih indického básníka Rabindranatha Tagora, z jehož díla uslyšíte nejeden hlas blízký svému srdci; jsou pravdy, které čekají na svou dobu a pak zjevují se mnoha duchům najednou na různých místech země."

V Březinově pracovně visely některé práce Františka Bílka, Thákurův portrét /historie vzniku, dr. Dušan Zbavitel, 1973/ měl básník pověšený ve vedlejší místnosti. Ve svých vzpomínkách ve Zvonu se o něm zmiňuje i Bouška /str. 618/.

Otokar Březina Vincenci Lesnému

Vzácný pane,

děkuji Vám za bratrský Váš pozdrav a za krásný článek, který jste mi vlídně zaslal. Z milého Vašeho listu se dovídám, že jste z naší krajiny; i těším se, že mi bude snad někdy popráno, abych se s Vámi mohl setkat, až navštívíte svůj domov. Víím, že si porozumíme, jako jsme si porozuměli při svém setkání duchovním. Právě v těchto dobách, na počátku velkého převratu ve veškerém hospodářství člověka na zemi, kdy nepřátelství mezi národy, nenávisť třídní, přeceňování bohatství a moci zdá se vrcholiti, zaznívá k nám tišivě a jemně hlas velkých našich východních mistrů; nepřekonaná jejich moudrost, jež dovedla již před tisíciletími mírniti přílišnou žádostivost po věcech této země hlubokým pochopením iluzivní jejich podstaty, vznik nových světů viděti jako dílo spravedlnosti, poznání jako cestu^k vykoupení, štěstí v sjednocení s božstvím.

Pozdravuji Vás vroucně, vzácný pane, a tisknu Vám ruku s bratrskou oddaností. Váš

Ot. Březina

Jaroměřice 18. VI. 1919

Vzácný pane doktore,

pořádko se mi zaopatřiti si adresu p. insp. F. Čecha, na niž jste se před delší dobou tázal, a zasílám Vám ji pro případ, že byste ji snad dosud ještě potřeboval.

Zároveň pak děkuji za laskavé věnování krásného Vašeho překladu Thakurových Črt. Jemné zasnění a tesknota ducha, který příliš mnoho ví z věcí této země, chvěje se v hudebním kouzlu jeho slova; pocit nesmírnosti a bohatství světa, kde každá, i nejprostší událost všedního života se zjevuje vnitřnímu zraku jako symbol vyšších duchovních pravd, gesto věčnosti, zasvěcení v zářící tajemství jednoty.

Myslitel a básník Thakur miluje svou zemi a její krásu; ale zná i nebezpečí svého národa, tíž příliš bohaté duchovní minulosti, sugesci mrtvých, kteří hypnotizují vůli a tvořivost živých. Ale nepřemožitelný je život; každá ratolest zmítaná větrem šeptá povzbuzení zápasícímu. A božský učitel Indra v závěrečné skladbě Črt sestupuje na zem a vtěluje se v člověka, aby připravoval nové spojení země a nebes. Tak duch východního Mistra sjednocuje se s námi a postihuje hlubokou pravdu, z níž u nás na západě žily věky a na niž jako bychom zapomínali v šíleném chvatu této doby.

Přijměte, prosím, vlídně exemplář Lešehradova výboru z mých prací, který právě vyšel a kde jsou zařaděny některé méně známé starší mé básně; bohužel bez poslení mé korektury, takže toto vydání není definitivní.

S projevem přátelské úcty a oddanosti

Váš

Ot. Březina

Jaroměřice nad Rokytnou 15. IV. 1927

Další zmínky porůznu v literatuře /např. DS, 271, 363; GPS, 184, 353-354 aj.; filozofie, náboženství, zákony, žena, dlouhodobý zájem o jazyk/.

Četba, šíře zájmů, dílčí kapitola v česko-indických vzájemných vztazích.

Vybraná literatura

- AV - Antonín Veselý, Otokar Březina, Osobnost a dílo.
Brno, Moravské kolo spisovatelů, 1928
 - DS - Jakub Deml, Měšvědectví o Otokaru Březinovi.
Praha, Rudolf Škeřík, 1931
 - F - Pavel Fraenkl, Otokar Březina.
Praha, Melantrich, 1937
 - FBA -- Dopisy Otokara Březiny I Františku Bauerovi.
Praha, František Borový, 1929
 - GPS -- Gisa Picková-Saudková, Hovory s Otokarem Březinou.
Praha, SVU Mánes, 1929
 - JBČ -- Jan Blahoslav Čapek, Básník vesmíru a člověka.
Počátky, Městské muzeum, 1968
 - OF - Otakar Fiala; OF SNO - Otakar Fiala, Studie z novoříš-
ského období Otokara Březiny.
Praha, Academia, 1969
 - P I - Dopisy Otokara Březiny Anně Pammrové z let 1889 - 1905.
Praha, "Nová Říše", komise Melantricha, /1931 -1932/
 - P II - Listy Otokara Březiny Anně Pammrové.
Žďárec, /Anna Pammrová/, 1933
-
- OK - Oldřich Králík, Ot. Březina a indické myšlení.
Slovo a slovesnost 10, 1948, č. 2, str. 114 - 119
 - R - S. Rádhakrišnan, Indická filozofie.
Praha, Nakladatelství ČSAV, 1961 - 1962
 - S - Emanuel Siblík, Rabindranath Tagore a Ota/!/kar Březina.
České slovo 8, č. 50, 27.2.1914; č. 54, 4.3.1914

- VL - Vincenc Lesný, Básnický zápas Otokara Březiny.
Praha, Jan Pohořelý, 1945
Recenze např. Rudolf Havel, Listy filologické 70,
1946, str. 125 - 127; Otakar Fiala, Příspěvek k po-
znání Otokara Březiny, Svobodné noviny, 19.3.1946,
č. 66, str. 5
- VL₁ - Vincenc Lesný, Ot. Březina a staroindická filozofie.
Lípa 2, 1918 - 1919, seš. 28 - 29, str. 433 - 441;
seš. 30, str. 468 - 470; seš. 31, str. 489 - 492
- VL₂ - Vincenc Lesný, Indická moudrost v poezii českého básníka.
In: Vincenc Lesný, Duch Indie, Praha, Státní nakladatel-
ství, 1927, str. 96 - 111.
Překlad do angličtiny pod titulem Influence of ancient
Indian philosophy on Czech poet Ota/!/kar Brezina.
India and the World /Calcutta/, 2, 1933, č. 4, str. 86 -
- 90.
- Z - Zdeněk Záhoř, Ota/!/kar Březina a upanišady.
Lumír 43, 1914 - 1915, č. 8, str. 362 - 376; č. 9, str.
364 - 407; č. 10, str. 470 - 478.
Přetištěno in: Zdeněk Záhoř, Otokar Březina.
Praha, Alois Srdce, 1928.

Petr Holman

Zkráceno; původně jako přednáška na indologickém semináři
FF UK v dubnu 1974.